

**Çocuktan Çocuğa Yaklaşımı Temel Alınarak
Hazırlanan Eğitim Etkinliklerinin Suriyeli
Çocukların Türkçe Dil Becerilerine Etkisi***

**The Effect of Activities Prepared Based on The Child-to-
Child Approach on Turkish Language Skills of Syrian
Children**

Z. Fulya TEMEL¹, Fatma TEZEL ŞAHİN², Hatice BEKİR³, Ebru ERSAY⁴, Zeynep KURTULMUŞ⁵, Vedat BAYRAKTAR⁶, Ümmühan AKPINAR AFŞİN⁷, Müge KUNT BAYRAMOĞLU⁸, Mehmet Akif İNCİ⁹, Hilal GENÇ ÇOPUR¹⁰, Rukiyye YILDIZ ALTAN¹¹, Zeynep Nur AYDIN KILIÇ¹², Merve BULUT ÖNGEN¹³

¹Gazi Üniversitesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı.
e-posta: temel.fulya@gmail.com

²Gazi Üniversitesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı.
e-posta: ftezel68@gmail.com

³Gazi Üniversitesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı.
e-posta: hsimsekbekir@gmail.com

⁴Gazi Üniversitesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı.
e-posta: eersay@gazi.edu.tr

⁵Gazi Üniversitesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı.
e-posta: zeynepkurtulmus@gmail.com

⁶Gazi Üniversitesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı.
e-posta: vbayraktar75@gmail.com

⁷Bartın Üniversitesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı.
e-posta: uakpinar@bartin.edu.tr

⁸Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı. e-posta: muge.kunt@ogu.edu.tr

⁹Muş Alparslan Üniversitesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı. e-posta: mehmetakifinci@alparslan.edu.tr

¹⁰Erciyes Üniversitesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı. e-posta: hilal.genc40@gmail.com

¹¹Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı. e-posta: yildizrukiye@gmail.com

---

***Alıntılama:** Temel, Z. F., Tezel Şahin, F., Bekir, H., Ersay, E., Kurtulmuş, Z., Bayraktar, V., ... & Bulut Öngen, M. (2024). Çocuktan çocuğa yaklaşımı temel alınarak hazırlanan eğitim etkinliklerinin Suriyeli çocukların Türkçe dil becerilerine etkisi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44(2), 1545-1580.

¹²Gazi Üniversitesi, Rektörlük. e-posta: zeynep.nur.aydin@hotmail.com
¹³Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi
Anabilim Dalı. e-posta: merve.ongen@dpu.edu.tr

Makale Türü/Article Types: Araştırma Makalesi/ Research Article
Makalenin Geliş Tarihi: 09.03.2024 **Yayına Kabul Tarihi:** 02.05.2024

ÖZ

Bu araştırmada, "Çocuktan Çocuğa Yaklaşımı" temel alınarak hazırlanan eğitim etkinliklerinin ilkokula devam eden Suriyeli öğrencilerin okul öncesi dönemdeki kardeşlerinin Türkçe dil becerilerine etkisi incelenmiştir. Araştırmada zayıf deneysel desenlerden tek grup ön test-son test deneysel desen kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, Ankara ilinde iki farklı ilkokulun 4. sınıfına devam eden geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerden (53) ve bu çocukların okul öncesi dönemde olan kardeşlerinden (54) oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak Genel Bilgi Formu, ilkokul 4. sınıfa devam eden geçici koruma altındaki Suriyeli öğrenciler için Türkçe İfade Edici ve Alıcı Dil Testi (TİFALDİ), Suriyeli öğrencilerin okul öncesi dönemdeki kardeşlerine ise İki Dilli Çocuklar için Türkçe Değerlendirme Aracı (İÇ-TDA) ön test ve son test olarak uygulanmıştır. Etkinlikler öğretmen adayları ve araştırmacılar tarafından uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, uygulanan eğitim etkinliklerinin ilkokul 4. sınıfa devam eden geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin Türkçe dil beceri düzeylerini istatistiksel olarak anlamlı fark oluşturacak şekilde desteklediği, ancak okul öncesi dönemdeki kardeşlerinin Türkçe dil gelişimlerini desteklemekle beraber istatistiksel olarak anlamlı fark oluşturacak kadar etkili olmadığı görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Çocuktan çocuğa yaklaşımı, Suriyeli çocuklar, İki dillilik, Türkçe dil becerisi

ABSTRACT

In this study, the effect of educational activities prepared based on the "Child-to-Child Approach" on the Turkish language skills of preschool siblings of Syrian students attending primary school was examined. A one-group pretest-posttest experimental design, one of the weak experimental designs, was used in the study. The study group consisted of Syrian students under temporary protection attending the 4th grade of two different primary schools in Ankara (53) and their preschool siblings (54). As data collection tools, the General Information Form, the Turkish Expressive and Receptive Language Test (TİFALDİ) for Syrian students under temporary protection attending the 4th grade of primary school, and the Turkish Assessment Tool for Bilingual Children (İÇ-TDA) for Syrian students' preschool siblings were applied as pre-test and post-test. The activities were implemented by pre-service teachers and researchers. As a result of the study, it was observed that the educational activities applied supported the Turkish language skill levels of Syrian students under temporary protection attending the 4th grade of primary school in a way to create a statistically significant difference, but they were not effective enough to create a statistically

significant difference, although they supported the Turkish language development of their siblings in the preschool period.

Keywords: *Child-to-child approach, Syrian children, Bilingualism, Turkish language skills*

GİRİŞ

Son yıllarda Orta Doğu'da yaşanan insani krizin etkileri tüm dünyada farklı şekillerde etkisini göstermiştir. Özellikle Türkiye, yaşanan bu krizin etkisi ile kitlesel göç hareketliliğinin önemli bir merkezi haline gelmiştir. Ülkemizde geçici koruma altındaki Suriyelilere yönelik 2014 yılında kapsamlı yasal düzenlemeler yürürlüğe girmiştir. Böylece Türkiye'de geçici koruma altındaki Suriyeliler eğitim hizmetine dahil edilmiştir. Bunun yanı sıra 2014/21 sayılı Yabancılarla Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri adlı genelge ile geçici koruma altındaki Suriyeli çocuklara yönelik eğitim hizmetleri standartlaştırılmıştır (Coşkun ve Emin, 2016; MEB, 2014; UNICEF, 2016). Bütün bu gelişmelere rağmen Türkiye'de yaşayan geçici koruma altındaki Suriyeli çocukların eğitim sorununun devam ettiği düşünülmektedir. Geçici koruma altındaki Suriyeli çocukların eğitimle ilgili yaşadığı sorunlar, Türkçe dil yeterliliği konusunda herhangi bir hazırlık yapılmadan Türkiye'deki devlet okullarına başlamalarıyla ilişkili görülmektedir.

Yaşanan göçler nedeniyle, dünya genelinde okula ana dilinden farklı bir dilde başlayan çocuk sayısı artmaktadır (Bonifacci, Tobia, Bernabini ve Marzocchi, 2016). Göçmen çocuklar ana dillerine ek olarak yerleştikleri ülkenin dilini edinmek durumunda kalmaktadırlar. Göçmen çocukların yerleştikleri ülkenin dilindeki yetkinliklerinin gelecekteki uyum ve başarılarını etkilediği (McBrien, 2005) bununla beraber göçmenlerin öncelikle kendi dillerinde ve kültürlerine uygun şekilde desteklenmesi (Phinney, Horenczyk, Liebkind ve Vedder, 2001) gerektiği bilinmektedir. Farklı ülkelerde yapılan çalışmalar, göçmen çocukların gelişimsel ihtiyaçlarının ancak dil becerilerini destekleyen nitelikli eğitim programlarıyla karşılanabileceğini vurgulamaktadır (Buchanan Abu-Rayya, Kashima, Paxton ve Sam, 2018; Cavicchiolo ve diğerleri, 2023; Hammer, 2017; Taylor ve Sidhu, 2011).

Türkiye’de geçici koruma altındaki Suriyeli çocukların eğitimiyle ilgili yapılan ilk uygulamalarda çocukların ana dilleri olan Arapça kullanılmıştır. Bunun nedeni ülkelerine döndüklerinde eğitim hayatlarına kaldıkları yerden devam edebilmeleri olarak açıklanmaktadır. Ancak sosyal psikologların hem yerleşilen ülkenin çocuklarının ve göçmen çocukların birlikte eğitim almalarının daha faydalı olduğunu ve bu durumun toplumsal uyum için gerekli olduğunu belirtmesi (Culbertson ve Constant, 2015) hem de savaşın etkilerinin Suriye’de şiddetli bir şekilde görülmeye devam etmesi ve Türkiye’de bulunan geçici koruma altındaki Suriyeliler’in sayısının artmasıyla Suriyeli çocukların eğitimlerine yönelik düzenlemeler yapılmıştır.

Türkiye’deki devlet okullarına gitmeye başlayan geçici koruma altındaki Suriyeli çocukların ana dilleri dışında eğitim almaları, içe kapanmalarına ve kendilerini yalnız hissetmelerine neden olabilmektedir (Şahin ve Şener, 2019). Nitekim araştırmalarda göçmenlerin dil öğrenmesinin göçmen çocukların uyum süreçlerinde önemli olduğu (Yohani, 2010) ve dil becerisi (ev sahibi ülkenin dili) açısından yetersiz olmasının sosyal dışlanma durumları nedeniyle iletişim ve uyum gibi birçok konuda problem yaşanmasına neden olduğu vurgulanmaktadır (Aydın Kılıç ve Tezel Şahin, 2021). Göçmenlerin yaşadıkları psikolojik ve sosyal stresler duygusal, bilişsel, fiziksel vb. problemlere zemin hazırlamakta ve göçmen çocuklar birçok psikososyal problem yaşamaktadır (Hassan, Ventevogel, Jefee-Bahloul, Barkil-Oteo ve Kirmayer, 2016). Yapılan araştırmalarırken yaşlarda duygusal ve sosyal iyileşmenin desteklenmesinin göçmen çocukların umut duygularının yeniden yapılandırmasını sağladığı, uyum ve ait hissetme duygularının gelişiminde önemli role sahip olduğunu göstermektedir (Eisenbruch, 1988; Sinclair, 2001; Taylor ve Sidhu, 2011).

Portes ve Rumbaut (2005) yaptıkları çalışmada yeni yerleşilen ülkenin dilini geliştirmenin göçmen çocukların psikososyal uyumlarında çok önemli bir faktör olduğunu ortaya koymuşlardır. Bunun dışında Taylor ve Sidhu (2011) yerleşilen ülkenin dilini edinmenin, göçmen çocukların o ülkede var olan eğitim sistemine dâhil olmalarını ve başarı şanslarının olmasını sağlayacağını, göçmenlerin yaşadığı

en temel problemlerden birinin dil sorunu olduğunu ifade etmişlerdir. Türkiye'deki geçici koruma altındaki Suriyelilerin eğitimiyle ilgili gerçekleştirilen çalışmalarda da en yaygın sorunlardan birinin dil engeli olduğu görülmektedir (Alçın ve İnanıcı, 2020; Altınır-Bozlak, Celikkaya, Onal ve Kırac, 2023; Aydın ve Kaya, 2017; 2019; Çelik, Saka, Polat, Kesik ve Ayaz, 2020; Mercan-Uzun ve Bütün, 2016; Saklan ve Erginer, 2017; Sarmini, Topçu ve Scharbrodt, 2020; Taşkın ve Erdemli, 2018; Tösten, Toprak ve Kaya, 2017). Geçici koruma altındaki Suriyeli çocukların eğitiminde en büyük problem Türkçe dil becerilerinin yetersiz olmasıdır (Crul ve diğerleri, 2019). Bu doğrultuda Türkiye'de yaşayan geçici koruma altındaki Suriyeli çocukların eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için, öncelikle dil sorununa odaklanmakta fayda vardır.

Ülkelerini terk etmek zorunda kalan insanların çocuklarının eğitim ihtiyaçlarının karşılanması, kendi potansiyellerini en yüksek düzeye çıkaracak uyarıcı bir çevrenin sağlanması, yaşadıkları olumsuz etkilerin en aza indirilmesi için sistemin güçlendirilmesi, kapsayıcı eğitimin kalitesinin ve erişiminin artırılması ve farklı yaklaşımlara yer verilmesi, Suriyeli çocukların dil eğitimlerine yönelik yapılan çalışmaların var olan sistemin yeni modelleme yöntemiyle desteklenmesi gerekmektedir. İşte bu noktada Çocuktan Çocuğa Yaklaşımı toplum problemlerini tespit ederek bu problemlere çözüm üretmede çocukları merkeze alan çağdaş eğitim yaklaşımı olarak görülmektedir. Bu yaklaşım ile çocukların bakış açılarını eğitimle değiştirip, kendilerinde, ailelerinde ve çevrelerinde olumlu değişiklikler yaratılması amaçlanmaktadır (Gibbs, Mann ve Mathers,2002).

İlgili literatür incelendiğinde Çocuktan Çocuğa Yaklaşımı'nın temel alındığı Suriyeli çocukların yaşadıkları ana sorunlardan biri olan dil sorununa çözüm geliştirmeye çalışmak için ilkokul çağındaki çocuklar aracılığı ile okul öncesi dönemdeki kardeş, akran, aile ve yaşadıkları çevredeki bireylere edindikleri dil becerilerini aktarmalarını sağlamaya yönelik çalışmaların henüz yapılmadığı görülmektedir. Bu araştırmanın eğitimcilere ve araştırmacılara uygulama ve teori noktasında yol göstereceği açıktır. Ayrıca Suriyeli çocukların dil sorunlarının

giderilmesine yönelik gerçekleştirilen bu çalışmanın bireysel, toplumsal ve kurumsal gereksinimlerin karşılanmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Dil sorununu gidermiş olan çocukların etkileşime girerek topluma kabul edilebilirliği artacak, birlikte yaşam kültürü oluşturmalarına olanak sağlanacaktır.

Bu doğrultuda geçici koruma altındaki Suriyeli çocukların eğitim hakkından daha verimli yararlanmalarını sağlamak, yaşadıkları ana sorunlardan biri olan dil sorununa çözüm geliştirmeye çalışmak için okul çağındaki çocuklar aracılığı ile okul öncesi dönemdeki kardeş, akran, aile ve yaşadıkları çevredeki bireylere edindikleri dil becerilerini aktarmalarını sağlamak önemlidir. Araştırmada alan uzmanları ve öğretmen adaylarının ortak çalışması ile geçici koruma altındaki Suriyeli çocukların dil problemini çözmek amacıyla hareket edilmiştir. Araştırmada çocukların kendi potansiyellerini en yüksek düzeye çıkaracak uyarıcı bir çevrenin sağlanması ve Çocuktan Çocuğa Yaklaşımı'nın temel alınması gerektiği öngörülmüştür. Araştırma kapsamında çocuktan çocuğa yaklaşımının temel alındığı eğitim etkinliklerinde dili öğrenen çocuklar, birlikte yaşam ve aralarındaki etkileşim sayesinde diğer çocukların dil edinim sürecine kesintisiz olarak katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Bu araştırmada "Çocuktan Çocuğa Yaklaşımı" temel alınarak Türkçe öğretimini destekleyecek eğitim etkinliklerinin hazırlanması, eğitim etkinliklerinde kullanılacak Türkçe öğretimini destekleyici materyaller hazırlanması, ilkokula devam eden geçici koruma altındaki Suriyeli çocukların ve onların okul öncesi dönemdeki kardeşlerinin Türkçe dil becerilerinin desteklenmesi ve ilkokula devam eden Suriyeli geçici koruma altındaki çocukların etkileşimde bulunduğu farklı yaştaki aile üyeleri, çevrelerindeki akranları ve diğer bireylere, edindikleri dil becerilerini, öğrenme fırsatları, sosyal ve kültürel etkinlikler aracılığı ile aktarmalarının sağlanması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Çocuktan Çocuğa Yaklaşımı temel alınarak hazırlanan eğitim etkinliklerinin 4. sınıfa devam eden Suriyeli öğrencilerin Türkçe dil becerileri üzerinde etkisi var mıdır?

2. Çocuktan Çocuğa Yaklaşımı temel alınarak hazırlanan eğitim etkinliklerinin 4. sınıfa devam eden Suriyeli öğrencilerin okul öncesi dönem kardeşlerinin Türkçe dil becerileri üzerinde etkisi var mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Nicel araştırma yöntemine göre hazırlanan araştırmada, zayıf deneysel desenlerden tek grup ön test-son test deseni kullanılmıştır. Tek grup ön test-son test deneysel desende; tek bir grup üzerinde yapılan uygulama test edilir. Çalışma grubunun bağımlı değişkene ilişkin ölçme sonuçları aynı ölçme araçları aynı denekler üzerinde kullanılarak uygulama öncesinde ön test ve uygulama sonrasında son test olarak elde edilir (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2014). Bu araştırmada Çocuktan Çocuğa Yaklaşımı temel alınarak hazırlanan eğitim etkinliklerinin etkililiği tek bir deney grubu üzerinde test edildiği için bu desen tercih edilmiştir. Ayrıca araştırmanın amacına ulaşmasında hazırlanan materyallerin uygunluğu ve etkililiğinin en iyi şekilde değerlendirilebilmesi için bu desen uygun bulunmuştur.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu, Ankara ilinin Altındağ ilçesinde Millî Eğitim Bakanlığı'na (MEB) bağlı iki farklı ilkokulun 4. sınıfına devam eden Suriyeli öğrencilerden (53) ve bu öğrencilerin okul öncesi dönemde olan kardeşlerinden (54) oluşmaktadır. Çalışma grubunda yer alan ilkokul 4. sınıf Suriyeli öğrencilerden birinin okul öncesi dönemde ikiz kardeşleri olup, bu iki kardeş de araştırmaya dâhil edilmiştir. Bu nedenle araştırmada okul öncesi dönem çocuklarının sayısı 54 olarak belirtilmiştir. Çalışma grubunun belirlenmesinde sistematik örnekleme yolu kullanılmıştır. Seçkisiz örneklemenin bir çeşidi olan sistematik örneklemede, evrenden örneklem için katılımcılar seçilirken tam seçkisiz bir yöntem değil de belli kıstaslarla belirlenen sistematik bir yöntemle örneklem oluşturulmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmada, ölçüt olarak en az bir yıldır Türkiye'de ikamet

etmekte olan, ailesi ile birlikte yaşayan, ilkokul 4. sınıfa devam eden ve okul öncesi dönemde kardeşi olan çocuklar alınmıştır. Çalışma grubuna ilişkin genel bilgiler aşağıda verilmiştir (Tablo 1, Tablo 2).

Tablo 1. İlkokul 4. Sınıfa Devam Eden Suriyeli Öğrenciler ve Okul Öncesi Dönem Kardeşlerinin Genel Bilgilerine İlişkin Betimsel İstatistikler

		Değişken	Frekans	Yüzde
	Cinsiyet	Kız	31	58.50
		Erkek	22	41.50
		Toplam	53	100.0
İlkokul 4. Sınıf Öğrencileri	Yaş	8 yaş	1	1.89
		9 yaş	9	16.98
		10 yaş	23	43.39
		11 yaş	19	35.85
		12 yaş	1	1.89
		Toplam	53	100.0
		Okul Öncesi Dönem Kardeşler	Cinsiyet	Kız
	Erkek	22	40.70	
	Toplam	54	100.0	
Okul Öncesi Dönem Kardeşler	Yaş	33-48 ay	18	33.33
		49-60 ay	24	44.45
		61-74 ay	12	22.22
		Toplam	54	100.0
		Okul Öncesi Eğitime Devam Durumu	Hayır	53
	Evet	1	1.90	
	Toplam	54	100.0	

Araştırmada yer alan ilkokul 4. sınıfa devam eden Suriyeli öğrencilerin %58.50'si kız, %41.50'si erkek, % 43.39'u 10 yaş, % 35.85'i ise 11 yaşındadır. Okul öncesi dönem kardeşlerin %59,30'u kız, %40.70'i erkek, %44.44'ü 49-90 aylık, %33.33'ü 33-48 aylık ve %22.22'si 61-74 aylıktır. Okul öncesi dönem kardeşten sadece biri (%1.90) okul öncesi eğitime devam etmektedir.

Tablo 2. Ailelerin Genel Bilgilerine İlişkin Betimsel İstatistikler

		Değişken	Frekans	Yüzde
Ailede Türkçe Konuşan Biri Olma Durumu		Hayır	1	1.89
		Evet	50	94.31
		Kayıp	2	3.80

		Toplam	53	100.0
Türkçe Kardeş Durumu	Konuşan Olma	Hayır	1	1.89
		Evet	50	94.31
		Kayıp	2	3.80
		Toplam	53	100.0
Ailede Konuşan Biri Durumu	Arapça Olma	Evet	51	96.20
		Kayıp	2	3.80
		Toplam	53	100.0
Annenin Durumu	Öğrenim	Yok	10	18.90
		İlkokul	18	34.00
		Ortaokul	18	34.00
		Lise	3	5.70
		Kayıp	4	7.50
		Toplam	53	100.0
Babanın Durumu	Öğrenim	Yok	6	11.30
		İlkokul	15	28.30
		Ortaokul	21	39.60
		Lise	3	5.70
		Kayıp	8	15.10
Annenin Yaşı		Toplam	53	100.0
		25-32 yaş	30	56.60
		33-42 yaş	20	37.74
		Kayıp	3	5.66
Babanın Yaşı		Toplam	53	100.0
		30-39 yaş	24	45.28
		40-49 yaş	22	41.50
		92 yaş	1	1.89
		Ölü-Kayıp	6	11.32
		Toplam	53	100.0

Araştırmada yer alan ilkokul 4. sınıfa devam eden 53 öğrenciden birinin (%1.89) ailesinde Türkçe konuşan yokken, 50'sinin (%94.31) ailesinde Türkçe konuşan bireyler bulunduğu, birinin (%1.89) Türkçe konuşan kardeşi yokken, 50'sinin (%94.31) Türkçe konuşan kardeşinin bulunduğu ve %96.20'sinin ailesinde Arapça konuşulduğu tesbit edilmiştir. Öğrencilerin annelerinin %34'ü ilkokul ve yine %34'ü ortaokul mezunu, %18.90'ının annesinin öğrenim durumu yoktur. %5.70'i lise mezunu, babalarının ise %39.60'ı ortaokul, %28.30'u ilkokul, %5.70'i lise mezunudur. Babalarının %11.30'u ise öğrenim durumlarının olmadığını

belirtmişlerdir. Çocukların annelerinin %56.60'ı 25-32 yaş, %37.74'ü 33-42 yaş, babalarının %45.28'i 30-39 yaş, %41.50'si 40-49 yaş aralığındadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak ilkokul 4. sınıfa devam eden Suriyeli öğrenciler, okul öncesi dönemdeki kardeşleri ve ailelerine yönelik bilgi elde etmek amacıyla “Genel Bilgi Formu”, ilkokul 4. sınıfa devam eden Suriyeli öğrencilerin dil gelişimlerini değerlendirmek amacıyla “Türkçe İfade Edici ve Alıcı Dil Testi (TİFALDİ)”, okul öncesi dönem kardeşlerinin dil gelişimini değerlendirmek amacıyla ise “İki Dilli Çocuklar için Türkçe Dil Değerlendirme Aracı (İÇ-TDA)” kullanılmıştır.

Genel Bilgi Formu

Form, araştırma kapsamına alınan ilkokul 4. sınıfa devam eden öğrenciler, okul öncesi dönemdeki kardeşleri ve ailelerine ilişkin bilgi elde etmek amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Formda ilkokul 4. sınıfa devam eden öğrencilere ilişkin; cinsiyet, yaş ve okul öncesi dönem kardeşlerine ilişkin; cinsiyet, yaş, okul öncesi eğitime devam etme durumu, ailelere ilişkin ise; ailede Türkçe konuşan biri olma durumu, Türkçe konuşan kardeş olma durumu, ailede Arapça konuşan biri olma durumu, anne-baba öğrenim durumu, anne-baba yaş bilgilerinin elde edilmesine yönelik sorulara yer verilmiştir.

Türkçe İfade Edici ve Alıcı Dil Testi (TİFALDİ)

TİFALDİ başka bir dilden uyarlanmamış özgün bir testtir. Alıcı ve ifade edici dil olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. İki-on iki yaş arasındaki çocukların alıcı dil ve ifade edici kelime düzeylerinin değerlendirilmesi için kullanılan bir testtir. TİFALDİ Alıcı Dil Kelime Alt Testi 104 maddeden oluşmaktadır. İki-on iki yaşları için iç tutarlılık katsayıları Cronbach's alpha değerleri 0.88 ile 0.96 arasındadır. TİFALDİ İfade Edici Kelime Alt Testi 80 maddeden oluşmaktadır. İki-on iki yaşları için iç tutarlılık katsayıları Cronbach's alpha değerleri 0.88 ile 0.96 arasındadır. (Kazak-Berument ve Güven, 2013). Testin Suriyeli çocuklar üzerinde

kullanılabilirliği Ağmaz ve Temel (2021) tarafından Suriyeli çocuklarla yapılan araştırmada güvenilirlik çalışması yapılarak test edilmiştir. Suriyeli çocuklar üzerinde kullanılabilir olduğu test edildiği için araştırmada TİFALDİ kullanılmıştır.

İki Dilli Çocuklar için Türkçe Dil Değerlendirme Aracı (İÇ-TDA)

İÇ-TDA iki dilli çocukların ses bilgisel, anlam bilgisel, söz dizimsel, biçim bilimsel ve kullanım bilimsel olmak üzere beş dil alanının değerlendirilmesinde kullanılmaktadır (Temel ve diğerleri, 2021). İÇ-TDA'nın yapı geçerliğine yönelik yapılan analizlerde, ortalama madde ayırt edicilik değerlerinin her bir yaş aralığında yer alan maddeler için 0.30 ile 0.50 arasında ve ortalama madde güçlük değerlerinin ise her bir yaş aralığında yer alan maddeler için 0.73 ile 0.81 arasında bulunmuştur. Ayrıca, madde-değerlendirme aracı toplam korelasyon değerleri 0.43 ile 0.70 arasındadır. Bu sonuçlar İÇ-TDA'nın yapı geçerliğinin sağlandığını göstermektedir. İÇ-TDA'nın test iki yarı güvenilirliği güvenilirlik katsayısı değerleri 0.27 ile 0.92 ve KR-20 güvenilirlik katsayı değerleri 0.15 ile 0.92 olarak bulunmuştur. Buna göre İÇ-TDA, güvenilir bir ölçme aracı olduğu görülmektedir (Temel ve diğerleri, 2021).

Çocuktan Çocuğa Yaklaşımı Temel Alınarak Eğitim Etkinliklerinin Hazırlanması

Eğitim etkinlikleri hazırlanırken ekolojik kuram ve Çocuktan Çocuğa Yaklaşımı temel alınmıştır. Bronfenbrenner Ekolojik Kuramda, bireylerin en iyi birbiri ile etkileşim içinde olduğu sistemlerde gelişimlerini sürdürdüklerini savunmaktadır. Bu kuramda sözü edilen birbiri ardına sıralanmış mikrosistem, mezosistem, ekzosistem, makrosistem ve kronosistem adı verilen sistemler öne sürülmüştür. Mikrosistem, çocuğun ebeveyni ile ilk ilişki şemasını oluşturduğu en temel halka olarak görülmekteyken, mezosistem çift yönlü etkileşim süreçlerini kapsayan ikinci halka, ekzosistem çocuğun birebir iletişim kurmadığı ancak dolaylı olarak etkileşim kurduğu üçüncü halka, makrosistem eğitim, ekonomik düzey, etnik yapı, toplumsal ve yasal yaptırımlarla oluşturulan etkileşim süreçlerini kapsayan dördüncü halka ve kronosistem en kapsamlı halka olarak açıklanmaktadır (Bronfenbrenner, 1986).

Mikrosistem bu sistemlerin en temel halkası olmakla birlikte çocuğun karşılıklı yakın etkileşim içerisinde bulunduğu, aile, okul ve arkadaşlar gibi kişi ve grupları içermektedir (Bronfenbrenner, 1979). Göç sırasında en alt sistem olan mikrosistemde ortaya çıkan ve yaşanan değişimler çocuğun gelişimini çeşitli şekillerde etkileyebilmektedir. Göçmen çocuklar, göç ettikleri ülkelerin kültürüne özellikle dil yetersizliklerinden kaynaklı problemlerden dolayı uyum sağlamakta zorlanmaktadır (Delgado-Gaitan ve Trueba, 1991). Bu sebeple göçmen çocukların akranları, yerleşilen ülkenin kültürüne uyum sağlayabilme konusunda önemli bir role sahiptir (Bacallao ve Smokowsky, 2009; Lay ve Nguyen, 1998). Mezosistem, mikrosistemler arasındaki ilişkiden oluşmaktadır (Bronfenbrenner, 1979). Göç eden çocukların içinde buldukları kültüre uyum sağlamaları, yerleşilen ülkenin dilini öğrenmeleri için okul ve ailenin iş birliği içerisinde olması önemsenmektedir (Delgado-Gaitan ve Trueba, 1991). Dolayısıyla ekolojik kuramda açıklanan mezosistem ile çocukların eğitim sistemine ailenin ve akranların dahil edilerek bu sistemlerin karşılıklı etkileşimlerinin sağlanması, göçmen çocukların ev sahibi ülkenin dilini edinmelerine katkı sağlayacağı düşünülmüştür. Suriyeli çocuklar ile yürütülmesi planlanan bu araştırmada, çocukların en yakın sosyal çevrelerinden başlanarak gelişimlerinin desteklenmesi ilkesi esas alınmış ve araştırmanın kuramsal dayanağı olan ekolojik kuramın en temel halkası olan mikrosisteme özellikle vurgu yapılmıştır. Bu sebeple araştırma kapsamında çocukların öğrendiklerini küçük kardeşleri, ailesi, arkadaşları ile paylaşımlarına olanak tanıyan dünyada etkililiği kanıtlanmış, dezavantajlı çocukların eğitiminde olumlu sonuçlar alınmış Çocuktan Çocuğa Yaklaşımı, eğitim modeli olarak seçilmiştir. Çocuktan Çocuğa Yaklaşımında temel olan yalnız öğrenme değil, bireylerin öğrendiklerini küçük kardeşleri, ailesi, arkadaşları ve toplum ile paylaşmasıdır.

Çocuktan Çocuğa Yaklaşımı temel alınarak eğitim etkinliklerinin hazırlanmasında ilk olarak konuya ilişkin alan yazın taraması yapılmıştır. Çocukların Türkçe dil becerilerini destekleyecek, aktif katılımlarını sağlayacak kazanımlar temel alınmıştır. Bu kapsamda eğitim etkinliklerinin planlanmasında, çocukların günlük

yaşamda ihtiyaç duyabileceği “Ben ve Ailem”, “Ben, Arkadaşlarım ve Okulum”, “Doğa ve Canlılar”, “Trafik ve Ulaşım”, “Sağlık”, “Günlük Rutinler, Toplumsal Yaşam ve Çocuk Hakları”, “Bilim, Teknoloji, İletişim” ve “Duygularım” temaları temel alınmıştır. Bu temalar çocukların günlük hayatta ve toplumsal yaşam içinde karşılaşılabilecekleri durumlarda kullanılacak sözcüklerin edinimini, pragmatik alandaki kullanım becerilerini destekleyecek ve Türkçeyi yaşam alanlarına daha çok entegre edebilmelerine olanak sağlayacak konu ve içerikleri kapsamaktadır. Belirlenen temalar doğrultusunda hazırlanan eğitim etkinlikleri; Türkçe, sanat, drama, oyun, matematik, fen, müzik, okuma yazmaya hazırlık gibi farklı türde etkinliklerden oluşmuştur.

Hazırlanan eğitim etkinlikleri beş alan uzmanı akademisyenin görüşüne sunulmuştur. Uzmanlardan gelen dönütlerin ardından etkinlikler sırasında kullanılacak olan ve çocukların anlayamayacağı düzeydeki bazı kavram ve sözcükler değiştirilmiş, bazı materyaller daha dikkat çekici olarak düzenlenmiştir. Etkinliklerde; çocukların dil ve okuryazarlık becerilerini destekleyici görseller, resimli kartlar, kuklalar, kostümler, maske ve başlıklar gibi materyallere yer verilmiştir. Ayrıca Çocuktan Çocuğa Yaklaşımı temel alınarak hazırlanan Türkçe dil becerilerini destekleyici eğitim etkinlikleri kapsamında Suriyeli öğrencilerin okul öncesi dönemdeki kardeşleri için evde aileleriyle birlikte yapacakları, “Ailemle Etkinlik Yapıyorum” başlıklı aile etkinlik sayfaları her oturum sonunda gönderilmek üzere hazırlanmıştır.

Belirlenen temalara yönelik olarak uygulanan eğitim etkinlikleri ve bu kapsamda hazırlanan materyallere ait detaylı bilgiler, etkinliklerin amaçları ve bu doğrultuda desteklenmesi amaçlanan dil becerilerine yönelik kazanımlar Tablo 3’te belirtilmiştir.

GEFAD / GUJGEF44(2): 1545-1580(2024)

Tablo 3. Çocuktan Çocuğa Yaklaşımı Temel Alınarak Hazırlanan Eğitim Etkinliklerinden Örnekler

Haftalar ve Temalar	Etkinliğin Amacı	Desteklenecek Dil Becerileri	Materyal Adı
1. Hafta / Ben ve Ailem (Etkinlik 1)	Çocuğun günlük hayat içindeki çeşitli anlarda veya alanlarda kullanılan selamlaşma, tanışma ve vedalaşma kalıp ifadelerini Türkçe dilinde basit bir sosyal ilişki kurabilmesi için anlaması, akrabalık bağı belirten kelimeleri anlaması, kullanması ve bakarak yazması, giysilerle ilgili temel sözcükleri anlama ve söyleme becerisi, sınıf ortamında ve etkinliklerde sıklıkla kullanılan basit yönergeleri anlaması, söylemesi ve uygulaması.	- Selamlaşma, tanışma, vedalaşma ifadelerini tanır/kullanır. - Hitap şekillerini tanır/kullanır. - Kalıp ifadelere uygun tepkiler verir. - Kalıplaşmış yönergeleri / ifadeleri anlar/ kullanır. - Kısa anlatımlarla kendini ifade eder. - Konuşmalarında yeni öğrendiği kelimeleri kullanır. - Harfleri tekniğine uygun yazar. - Kelimeler yazar.	- El Çomak Kukla - "1" Kuklası - Çorap Kukla - Boyun İsimlikleri - Aile Üyeleri Maketleri - Ev Eşyaları Maketleri (Koltuk, Televizyon, Masa, Sandalye, Yatak, Lamba, Buzdolabı, Fırın, Dolap vb.) - Renk Kartları - Günün Farklı Zamanlarında Yapılan Aktivite Kartları - Aile Üyelerinin Maskeleri - Giysi Dolabı - Kıyafet Hafıza Kartları - Aile Üyeleri Küpü - Kıyafetsever Manken - Takma Bıyık, Sakal, Gözlük, Eşarp, Baston, Emzik Gibi Aksesuarlar Aile Üyeleri Parmak Kukla

4. Hafta / Trafik ve Ulaşım (Etkinlik 7)	Taşıtlar ile ilgili günlük hayatta karşılaştığı durumları ifade edebilmesi, ulaşım araçlarıyla ilgili temel bilgileri ve ulaşım araçlarını hava, kara ve deniz olarak sınıflandırma becerisi edinmesi	<ul style="list-style-type: none"> - Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır. - Harfi tanır ve seslendirir. - Basit ve kısa cümleleri okur. - Şekil, sembol ve işaretlerin anlamlarını kavrar. - Basit temel gereksinimlerini giderebilecek kadar yeterli sözcük kullanır. - Kalıp ifadeleri anlar (öğretmenin yönergelerini alır).	<ul style="list-style-type: none"> - Taşıt Tombalası - Ulaşım Araçları Eşleştirme Kartları
7. Hafta / Bilim ve Teknoloji (Etkinlik 14)	Çocukların teknolojik aletlerle ilgili edindikleri bilgileri kullanarak kendilerini şiir, tekerleme, kısa hikâye ve şarkı yoluyla ifade etmelerine fırsat verilir. Uzay mekiği, mıknatıslı tren, denizaltı gibi dikkat çekici kelimelere ilgileri ve bunların çalışma prensiplerine olan merakları artar.	<ul style="list-style-type: none"> - Basit ve kısa cümleleri okur. - 2.Sınıf içindeki tartışma ve konuşmalara katılır. - Öğrenciler konuşma/tartışma sırasında kendi düşüncelerini uygun şekilde ifade eder. - Başkalarını dinleme, uygun hitap ifadeleri kullanma, başkalarının sözünü kesmeme, konuşmanın bitmesini bekleme, akış içinde söz alarak konuşmaya katılma, karşısındakini saygıyla ve sabırla dinler.	<ul style="list-style-type: none"> - Meraklı sincap kuklası - Bilgi sandığı kutusu (içerisinde denizaltı, mıknatıslı tren vb. ilginç ulaşım araçlarının isimlerinin ve bilgilerinin yazılı olduğu kağıtlar ve fotoğraflar da bulunmaktadır) - Ailemle etkinlik yapıyorum hikâye kartları - Kardeşimle hafıza oyunu - Teknolojik Aletleri Tanıyorum (bazı teknolojik aletlerin resimli kartları, çocuk sayısınca hazırlanır.) - Diyalog Taçları

GEFAD / GUJGEF44(2): 1545-1580(2024)

Veri Toplama Süreci

Veri toplama süreci kapsamında genel bilgi formunun, ön testlerin, eğitim etkinlikleri ve son testlerin uygulanma süreçlerine ilişkin bilgilere aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 4. Veri Toplama Süreci

Grup	Ön Test	Uygulamanın Gerçekleştirilmesi	Son Test
4. Sınıf Öğrencileri	TİFALDİ Genel Bilgi Formu	Çocuktan Çocuğa Türkçe Eğitim Etkinlikleri	TİFALDİ
Okul Öncesi Dönem Kardeşleri	İÇ-TDA Genel Bilgi Formu	Çocuktan Çocuğa Türkçe Eğitim Etkinlikleri (Ailele Etkinlik Yapıyorum)	İÇ-TDA

Ön Testlerin Uygulanması

Araştırmanın ilk aşamasında veri toplama araçlarının ve Çocuktan Çocuğa Türkçe Eğitim Etkinliklerinin uygulanabilmesi için Gazi Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan ardından da Ankara İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nden yasal izin alınmıştır. Veri toplama sürecinden önce TİFALDİ ve İÇ-TDA testini uygulayacak araştırmacılar uygulama eğitimlerine katılmıştır. Uygulamaya başlamadan önce okulların yöneticileriyle ve öğretmenleriyle görüşülerek uygulama hakkında bilgi verilmiştir. Okul yöneticilerin desteği ile eğitim verilecek ve veri toplanması planlanan çocukların ebeveynleri için tercümanların katılımıyla bilgilendirici bir toplantı düzenlenmiştir. Uygulamalara ve araştırmaya katılım gönüllülük esasına göre yapılmıştır.

Ön test uygulamasından önce ilkokul 4. sınıfa devam eden öğrenciler için Genel Bilgi Formu okuldaki kişisel dosyalarından faydalanılarak araştırmacılar tarafından doldurulmuştur. Ön test uygulamasında, TİFALDİ ilkokul 4. sınıfa devam eden

öğrencilere araştırmacılar tarafından yüz yüze uygulanmıştır. Araştırmacılar kendileri için planlanan ders saatinde, boş bir sınıfta çocuklarla bire bir görüşmüştür. Bir çocukla görüşülürken diğer çocukların derse devam etmesi sağlanarak, birbirlerinin cevaplarını duymalarının önüne geçilmiştir. İÇ-TDA (İki Dilli Çocuklar için Türkçe Dil Değerlendirme Aracı) için ise; ilkokul 4. sınıfa devam eden geçici koruma altındaki öğrencilerin okul öncesi dönemdeki kardeşlerine araştırmacılar tarafından yüz yüze uygulanmıştır. Bu uygulama yapılırken, okul öncesi çocuğunu uygulamaya getiren aile üyesiyle ile tanışılmış ve kişisel bilgi formu verilen bilgilere göre doldurulmuştur. Çocuğun yanında gelen kişi anlaşılır düzeyde Türkçe bilmiyorsa, 4. sınıfa giden öğrencilerden araştırmacıya yardımcı olması ve söylenenleri tercüme etmesi istenmiştir. Böylece Genel Bilgi Formu, okul öncesi çocuğu için ailenin verdiği bilgilerle doldurulurken; İÇ-TDA'daki sorular direkt okul öncesi çocuğuna sorularak doldurulmuştur. Ön testler okulda mümkün olduğuunca sessiz ve çocukların kendilerini rahat hissedebilecekleri bir ortamda 1 Şubat-4 Mart 2022 tarihleri arasında yapılmıştır.

Çocuktan Çocuğa Yaklaşımı Temel Alınarak Hazırlanan Eğitim Etkinliklerinin Uygulanması

Eğitim etkinliklerinin uygulanması Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği Programı Topluma Hizmet Uygulamaları dersini alan 17 öğretmen adayı ve araştırmacılar tarafından gerçekleştirilmiştir. Topluma Hizmet Uygulamaları dersi kapsamında öncelikle öğretmen adaylarına araştırmanın amacı ve yöntemi, ele alınan temalar, etkinliklerin amaçları ve özellikleri, kazanım ve göstergeleri, kullanılacak materyallerinin özellikleri ve kullanımı, kullanılacak olan yöntem ve tekniklerine ilişkin eğitim verilmiştir. Ayrıca uygulama yapılacak her oturumun öncesinde öğretmen adaylarıyla bir araya gelinerek o hafta yapılacak uygulama ile ilgili bilgi verilmiştir.

Yapılan ön testlerin ardından çocuklar rehberlik derslerinde iki ders saati boyunca okulda bulunan bir sınıfta, her oturum öncesi farklı materyallerle etkinliklere uygun

bir şekilde düzenlenen eğitim ortamına alınmıştır. Eğitim etkinlikleri sekiz hafta, haftada iki gün toplamda 16 oturum olarak uygulanmıştır. Bu etkinlikler, öğretmen adayları tarafından 7 Mart- 29 Nisan 2022 tarihlerinde uygulanmıştır. Uygulamaların yapılması sürecinde araştırmanın uygulama güvenilirliğini sağlamak amacıyla araştırmacılar, öğretmen adaylarının tüm oturumlarını izlemiştir. Aynı zamanda araştırmacılar, uygulamalar sırasında öğretmen adaylarına gerektiği yerlerde destek olmuşlardır.

Araştırmaya katılan 4. sınıf öğrencilerinin okul öncesi dönemdeki kardeşlerinin Türkçe dil becerilerinin desteklenmesini sağlamak amacıyla her oturumun tamamlanmasının ardından, uygulamalarla eş zamanlı bir şekilde 16 oturum boyunca “Ailemle Etkinlik Yapıyorum” sayfaları ve gerekli materyaller ailelere gönderilmiştir. Etkinliklerin nasıl uygulanacağı, dikkat edilecek noktalar ve materyallerin kullanımına ilişkin bilgiler çocuklara açıklanmıştır. Çocuklarla birlikte her oturumda bir önceki oturum sonunda eve gönderilen etkinliklere yönelik değerlendirmeler yapılmıştır.

Son Testlerin Uygulanması

Ön testte uygulanan ilkökul 4. sınıfa devam eden öğrencilere TİFALDİ ve bu çocukların okul öncesi dönemdeki kardeşlerine İÇ-TDA, araştırmacılar tarafından son test olarak yeniden uygulanmıştır. Son testler 9-20 Mayıs 2022 tarihlerinde tamamlanmıştır. Ölçeklerin son testlerde de uygulanış süreçleri ön testlerin uygulanması bölümünde belirtildiği şekilde gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada verilerin analizi SPSS paket programı kullanılarak yapılmıştır. Her bir test puanının normal dağılıp dağılmadığının kontrolü Shapiro-Wilk ve Kolmogorov-Smirnov testleri ile gerçekleştirilmiştir. Ön test puanları ile son test puanlarının karşılaştırılması amacıyla bağımlı örnekler non-parametrik karşılaştırma tekniği olan Wilcoxon testi kullanılmıştır.

BULGULAR

Çocuktan Çocuğa Yaklaşımı temel alınarak hazırlanan eğitim etkinliklerinin 4. sınıfa devam eden Suriyeli öğrencilerin ve okul öncesi dönem kardeşlerinin Türkçe dil becerileri üzerinde etkisine ilişkin bulgular araştırma soruları doğrultusunda aşağıda başlıklar halinde sunulmuştur.

Çocuktan Çocuğa Yaklaşımı Temel Alınarak Hazırlanan Eğitim Etkinliklerinin İlkokul 4. Sınıfa Devam Eden Öğrencilerin Türkçe Dil Becerileri Üzerinde Etkisine İlişkin Bulgular

Uygulanan eğitim etkinliklerinin ilkokul 4. sınıfa devam eden öğrencilerin Türkçe dil becerileri üzerinde etkisine ilişkin bulgular Tablo 5, Tablo 6 ve Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 5. Çocuktan Çocuğa Yaklaşımı Temel Alınarak Hazırlanan Eğitim Etkinliklerinin Uygulandığı İlkokul 4. Sınıfa Devam Öğrencilerin Türkçe Dil Beceri Ön Test ve Son Test Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

TİFALDİ Alt Boyutları	n	Minimum	Maximum	Ortalama	Std. Sapma
Alıcı dil ön test	53	56	91	63.83	8.653
İfade edici dil ön test	53	56	93	61.43	8.054
Alıcı dil son test	53	59	144	104.77	23.868
İfade edici dil son test	53	56	128	72.66	20.663

İlkokul 4. sınıfa devam eden öğrencilerin alıcı dil ön test puan ortalaması 63.83, son test puan ortalaması 104.77, ifade edici dil ön test puan ortalaması 61.43 son test puan ortalaması ise 72.66 olarak bulunmuştur.

Tablo 6. Çocuktan Çocuğa Yaklaşımı Temel Alınarak Hazırlanan Eğitim Etkinliklerinin Uygulandığı İlkokul 4. Sınıfa Devam Öğrencilerin Türkçe Dil Beceri Ön Test ve Son Test Puanlarına İlişkin Normallik Testleri

	Kolmogorov-Smirnova			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
TİFALDİ Alt Boyutları						
Alıcı Dil Ön Test	0.294	53	0.000	0.755	53	0.000
İfade Edici Dil Ön Test	0.382	53	0.000	0.608	53	0.000
Alıcı Dil Son Test	0.108	53	0.180	0.960	53	0.071
İfade Edici Dil Son Test	0.336	53	0.000	0.741	53	0.000

Tablo 6’da alıcı dil ön test, ifade edici dil ön test, alıcı dil son test ve ifade edici dil son test puanlarının normal dağılıp dağılmadıklarının kontrolünün yapıldığı Kolmogorov- Smirnov ve Shapiro-Wilk testlerine yer verilmiştir. Alıcı dil son test puan dışında (p değeri= $0.071 > 0.05$) test puanlarının her birinin normal dağıldıklarına dair yokluk hipotezi reddedilmiştir (p değerleri= $0.000 < 0.05$). Ön test ile son test puanlarının aynı testler için normal dağılmaması nedeni ile karşılaştırmalar parametrik olmayan bir yöntem olan Wilcoxon testi ile gerçekleştirilmiştir.

Tablo 7. Çocuktan Çocuğa Yaklaşımı Temel Alınarak Hazırlanan Eğitim Etkinliklerinin Uygulandığı İlkokul 4. Sınıfa Devam Öğrencilerin Türkçe Dil Beceri Ön Test ve Son Test Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Wilcoxon Testi Sonuçları

	Alıcı Dil son test puanı- Alıcı Dil ön test puanı	İfade Edici Dil son test puanı- İfade Edici Dil ön test puanı
Z	-6,275	-2,918
Sig.	0.000	0.004

Tablo 7’de yer alan Wilcoxon test sonuçlarına göre, alıcı dil ön test ile alıcı dil son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğunu ifade eden yokluk hipotezi reddedilir (p değeri= $0.000 < 0.05$). Buna göre, araştırmaya katılan ilkokul 4. sınıfa devam eden öğrencilerin alıcı dil ön testine ve son testine ilişkin puan

ortalamaları arasında son test lehine istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu söylenebilir. Benzer şekilde, ifade edici dil son test puanı ile ifade edici dil ön test puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğunu ifade eden yokluk hipotezi reddedilir (p değeri= $0.004 < 0.05$). Buna göre, araştırmaya katılan ilkokul 4. sınıfa devam eden öğrencilerin İfade Edici Dil ön testine ve son testine ilişkin puan ortalamaları arasında son test lehine istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu söylenebilir.

Çocuktan Çocuğa Yaklaşımı Temel Alınarak Hazırlanan Eğitim Etkinliklerinin 4. Sınıfa Devam Eden Öğrencilerin Okul Öncesi Dönemdeki Kardeşlerinin Türkçe Dil Becerileri Üzerinde Etkisine İlişkin Bulgular

Uygulanan eğitim etkinliklerinin okul öncesi dönemdeki kardeşlerin Türkçe dil becerileri üzerinde etkisine ilişkin bulgular Tablo 8, Tablo 9 ve Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 8. Çocuktan Çocuğa Yaklaşımı Temel Alınarak Hazırlanan Eğitim Etkinliklerinin Uygulandığı İlkokul 4. Sınıfa Devam Öğrencilerin Okul Öncesi Dönemdeki Kardeşlerinin Türkçe Dil Beceri Ön Test ve Son Test Puanlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

Test Puanları	n	Minimum	Maximum	Ortalama	Std. Sapma
Ön test	54	1	22	7.15	3.018
Son test	54	0	28	7.89	4.027

Tablo 8'e bakıldığında, ilkokul 4. sınıfa devam eden öğrencilerin okul öncesi dönem kardeşlerinin ön test puan ortalamaları 7.15 iken son test puan ortalamaları 7.89'dur. Uygulanan eğitim etkinliklerinden önce 7.15 olan Türkçe dil beceri puanı uygulanan eğitim etkinliklerinden sonra 7.89'a yükselmiştir.

Tablo 9. Çocuktan Çocuğa Yaklaşımı Temel Alınarak Hazırlanan Eğitim Etkinliklerinin Uygulandığı İlkokul 4. Sınıfa Devam Öğrencilerin Okul Öncesi Dönemdeki Kardeşlerinin Türkçe Dil Beceri Ön Test ve Son Test Puanlarına İlişkin Normallik Testleri

	Kolmogorov-Smirnova			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Ön test	0.242	54	0.000	0.789	54	0.000
Son test	0.322	54	0.000	0.619	54	0.000

Okul öncesi dönem kardeşlerin Türkçe dil beceri ön test puanları ile son test puanlarının normal dağılıp dağılmadıklarının kontrolü Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testleri ile yapılmıştır. Okul öncesi dönem kardeşlerin ön test ve son test puanlarının normal dağıldığını ifade eden yokluk hipotezleri reddedilir (p değerleri=0.000<0.05). Ön test puanları ile son test puanlarının aynı testler için normal dağılmaması nedeni ile karşılaştırmalar parametrik olmayan bir yöntem olan Wilcoxon testi ile gerçekleştirilmiştir.

Tablo 10. Çocuktan Çocuğa Yaklaşımı Temel Alınarak Hazırlanan Eğitim Etkinliklerinin Uygulandığı İlkokul 4. Sınıfa Devam Öğrencilerin Okul Öncesi Dönemdeki Kardeşlerinin Türkçe Dil Beceri Ön Test ve Son Test Puan Ortalamalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Wilcoxon Testi Sonuçları

Son test puanı-Ön test puanı	
Z	-1,929
Sig.	0.054

Tablo 10'da yer alan Wilcoxon test analizleri göz önüne alındığında, ön test ve son test puanlarının medyanlarının arasında fark olmadığını ifade eden yokluk hipotezi reddedilemez (p değeri=0.054>0.05). Buna göre, araştırmaya katılan okul öncesi dönem kardeşlerin Türkçe dil beceri ön test ve son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur. Ancak araştırmaya katılan okul öncesi dönem kardeşlerin Türkçe dil becerilerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark oluşmasa da uygulanan

eğitim etkinliklerinden sonra 7.15 olan Türkçe dil beceri puanı 7.89'a çıkmıştır. Buradan yola çıkarak, Çocuktan Çocuğa Yaklaşımı temel alınarak hazırlanan eğitim etkinliklerinin okul öncesi dönem kardeşlerin Türkçe dil becerilerine katkı sağladığı söylenebilir.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada Çocuktan Çocuğa Yaklaşımı ile hazırlanan etkinliklerin ilkokul 4. sınıfa devam eden geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin ve bu öğrencilerin okul öncesi dönem kardeşlerinin Türkçe dil becerileri düzeylerine etkisi incelenmiştir. Çocuktan Çocuğa Yaklaşımı; toplumsal problemlerin çözümü için çevresindeki kişilerle birlikte hareket etmeyi, bilginin ve materyallerin paylaşımını teşvik eden bir modeldir. Araştırma sonucunda, ilkokul 4. sınıfa devam eden Suriyeli öğrencilerin alıcı dil ön test ile son test puan ortalamaları arasında son test lehine ve ifade edici dil ön test ile son test puan ortalamaları arasında son test lehine istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu saptanmıştır. Şahin (2020) mülteci çocuklara yönelik olarak ülkemizde Türkçe dil becerisinin desteklenmesinde kullanılan öğretim modellerinin yeterli düzeye ulaşmadığını ileri sürmektedir. Bu doğrultuda geçici koruma altındaki çocukların duygusal gelişimlerinin desteklenmesi ve eğitim çevresinin zenginleştirilmesi durumunda çocukların Türkçe öğretiminin sağlanacağı düşünülmektedir. Ancak dil öğretimi kolaylaştırmak için çeşitli dil öğretim modellerinden yararlanmak dil eğitiminin kalitesini arttırabilir. Bu durumun, bu araştırmada Çocuktan Çocuğa Yaklaşımı ile hazırlanan etkinliklerin 4. sınıf öğrencilerinin alıcı ve ifade edici dil becerileri üzerinde etkili olduğunu düşündürmektedir.

İlgili literatür incelendiğinde, Çocuktan Çocuğa Yaklaşımını temel alarak hazırlanan eğitim programının ilkokul düzeyinde ve okul öncesi dönemdeki geçici koruma altındaki çocukların dil gelişimi üzerinde etkisini inceleyen araştırmaya rastlanılmamıştır, ancak geçici koruma altındaki veya mülteci çocukların dil gelişimine yönelik hazırlanan eğitim programlarının etkililiğini inceleyen çalışmalar

bulunmaktadır (Ağmaz ve Temel, 2021; Ataseven, 2019; González ve Correa, 2014; Ingleby ve Watters, 2002; İZU, 2017; Kadioğlu, Kanger, ve Şimşek 2018). Ingleby ve Watters (2002) geçici koruma altındaki çocuklarla yaptıkları çalışmada ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerine yönelik okul temelli bir program uygulanmıştır. Araştırmada aile ve ev ortamını temsil eden kişisel kitap hazırlanmış, okul resimlerle tasvir edilmiş, hikâye okuma ve yazma teknikleri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda mülteci çocukların benlik saygılarında ve dil kazanımlarında artış olduğu görülmüştür. Benzer şekilde İstanbul Sebahattin Zaim Üniversitesi'nde düzenlenen proje çalışmasında gönüllü üniversite öğrencileri Suriyeli çocuklara oyunlarla Türkçe eğitimine yönelik bir program uygulamıştır. Uygulanan programın çocukların konuşma becerisi ve Türkçe kelime bilgisini olumlu etkilediği tespit edilmiştir (İZU, 2017). Kadioğlu ve diğerlerinin (2018) yaptıkları çalışmada Suriyeli 6-11 yaş aralığındaki çocuklara uygulanan oyun temelli dil beceri programının çocukların dil gelişimleri üzerinde etkisi olduğu belirlenmiştir. Ayrıca Sülükçü ve Savaş (2018) yaptıkları çalışmada, Türkçe'nin Dil Yeterliklerine Yönelik Program ve Ölçek Geliştirme Çalışmayı raporunu incelemiştir. İnceleme sonucunda dil gelişimi alanlarından iki önemli beceri alanı olan dinleme ve konuşma becerilerinin göz ardı edildiği görülmüştür. Nitekim Çocuktan Çocuğa Yaklaşımın kullanıldığı bu çalışmada, 4. sınıf öğrencilerinin alıcı ve ifade edici dil beceri gelişiminin artması çalışmada okuma ve yazma becerilerinin yanı sıra dinleme ve konuşma dil beceri alanlarını destekleyici etkinliklerin kullanılması ile açıklanabilir.

Bu araştırma kapsamında 4. sınıfa devam eden öğrencilere Türkçe öğrenmeyi kolaylaştırıcı ve destekleyici bir ortamda ana dili Türkçe olan kişiler tarafından oyun temelli ve deneyime dayalı yoğun bir dil programı uygulanmıştır. Bu çocukların da çeşitli dil etkinliklerini evdeki okul öncesi dönem kardeşleriyle gerçekleştirmeleri sağlanmıştır. Ancak araştırma sonuçları, ilkokul 4. sınıfa devam eden öğrencilerin okul öncesi dönemdeki kardeşlerine uygulanan programın Türkçe dil becerisi puanlarında bir ilerleme sağlamakla birlikte anlamlı bir fark oluşturamadığını göstermektedir. Bu sonuçlar araştırma kapsamındaki okul öncesi dönem

çocuklarının Türkçe'ye anlamlı farklılık oluşturacak düzeyde maruz kalmadığını göstermektedir. Ayrıca küçük kardeşlerin puanlarında anlamlı bir farklılık olmamasının nedeni okul öncesi eğitim kurumuna devam etmemelerinden kaynaklı olabilir.

Ataseven (2019) 5-6 yaş grubu geçici koruma altındaki çocuklarla yaptığı araştırmada, dil gelişimini desteleyen oyun etkinliklerinin çocukların günlük yaşam becerilerini ve dil gelişimini pozitif yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Başka bir araştırmada da González ve Correa (2014), İspanya'da mültecileri çocukların eğitimine yönelik olan Aliso projesi kapsamında çocukların İspanyolca dil becerilerinin desteklenmesinde ve sınıfa uyum göstermelerinde oyun yöntemi ve materyaller kullanılan, müzik aracılığıyla sağlanan eğitimin sadece dilbilgisi ön planda tutularak verilen dil eğitimi ile karşılaştırıldığında faydasının çok daha fazla olduğu ve öğrenmenin daha kolay gerçekleştirilmesini sağladığı sonucuna varmıştır. Benzer şekilde Ağmaz ve Temel (2021) tarafından yapılan araştırmada ise CLIL (Content and Language Integrated Learning) yöntemi temel alınarak hazırlanmış dil eğitim programının üç-beş yaş grubu Suriyeli çocukların dil gelişimleri üzerindeki etkisi incelenmiştir. Deneysel desenin kullanıldığı araştırmanın çalışma grubu, anasınıfına devam eden üç-beş yaş grubu geçici koruma altındaki Suriyeli 36 çocuk (18 kontrol grubunda, 18 deney grubunda) oluşmaktadır. Araştırma sonucunda CLIL yöntemine dayalı olarak hazırlanan eğitim programının çocukların alıcı dil becerilerini olumlu yönde etkilediği, aynı zamanda kalıcı bir etki yarattığı sonucu elde edilmiştir. Bunların yanı sıra Can Yaşar ve diğerleri (2018) tarafından yapılan çalışmada okul öncesi eğitimin 48-66 aylar arasındaki Suriyeli çocukların dil gelişimine olumlu etkisi olduğu görülmüştür. Ayrıca literatürde okul öncesi dönemdeki mülteci çocuklara yönelik eğitim programlarının etkililiğini inceleyen çalışmaların yanı sıra iki dilli çocuklar ve ikinci dil edinimine ilişkin deneysel çalışmalar da yer almaktadır (Achkasova, 2013; Barrow, 2018; Bitetti ve Hammer, 2016; Crevecoeur; 2008; Gül, 2007). Gül (2007) tarafından yapılan araştırmaya Norveç'de yaşayan birinci dilleri Türkçe olan ve Türkiye'de yaşayan ikinci dilleri

Türkçe olan beş-altı yaş çocuklarına Dil Merkezli Okul Öncesi Eğitim Programı uygulanarak Türkçe dil edinim becerilerine etkisi incelenmiştir. Yapılan çalışmanın sonucunda Türkçeyi birinci ve ikinci dilleri olarak kullanan çocukların dil gelişimleri üzerinde uygulanan eğitim programının etkili olduğu tespit edilmiştir. Crevecoeur (2008) yaptığı çalışmada hikâye kitabı okunarak kelime müdahale programı anasınıfı çocuklarına uygulanmıştır. Araştırma sonucuna göre İngilizceyi ikinci dil olarak öğrenen çocukların dil gelişimlerinde İngilizceyi ana dili olarak bilen çocukların dil gelişimlerine göre daha etkili olduğu ortaya konmuştur. Benzer bir çalışmada Bitetti ve Hammer (2016) düşük gelirli ailelerden gelen, İspanyolca ve İngilizce konuşan iki dilli, okul öncesi dönem çocuklarının ev ortamındaki dil etkinliklerinin çocukların İngilizce dil gelişimine etkisi incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda, ev ortamında kitap okumalarının çocukların dil gelişimlerinde etkisi olduğu; buna karşın anlattıkları hikâyelerin ise dil gelişimlerinde herhangi bir etkisinin olmadığı gözlenmiştir. Bunlara ek olarak Achkasova (2013) drama etkinliklerinin ikinci dile yönelik becerilerinin gelişmesinde etkili olduğunu ve öğrenmelerin kalıcı olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca Barrow (2018) diyaloga dayalı kitap okuma yönteminin dört yaşında ve İngilizceyi ikinci dil olarak öğrenen çocukların ikinci dil gelişimlerinde etkili olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmada uygulanan Çocuktan Çocuğa Yaklaşımına dayalı eğitim etkinliklerinin okul öncesi dönem çocukların Türkçe dil becerisi puanlarında istatistiksel olarak anlamlı bir etki oluşturmamasının, yapılandırılmış bir öğrenme ortamı olan okulun aksine öğrenme için uygun bir öğrenme ortamı oluşturmanın her zaman mümkün olmayan ev ortamından ve 4. sınıf abi ve ablaların okul öncesi dönem kardeşleriyle ilgili etkinlikleri gerçekleştirmeye ayırdıkları zaman ve verdikleri önemin her zaman istenen düzeyde olamayabileceğinden kaynaklanmış olabileceği tahmin edilebilir. Buradan yola çıkarak, geçici koruma altındaki Suriyeli okul öncesi dönem çocukların Türkçe dil öğreniminde yapılandırılmış bir öğrenme ortamında, ana dili Türkçe olan kişilerle doğrudan ve uzun süreli etkileşime girmesi gerektiği söylenebilir. Nitekim Moralı (2018) yaptığı çalışmada, PICTES projesi kapsamında mülteci olan Suriyeli çocuklara Türkçe'nin yabancı dil olarak öğretiminde yaşanan

sorunları ortaya koymak amacıyla yaptığı araştırma sonucunda Türkçe'nin Suriyeli çocuklara yabancı dil olarak öğretiminde yaşanan bazı sorunların hedef dil ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir.

Bu araştırma sonucunda, Çocuktan Çocuğa Yaklaşımı temel alınarak hazırlanan Türkçe öğretimini destekleyiciyi eğitim etkinliklerinin ilkokul 4. sınıfa devam eden geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin Türkçe dil beceri düzeylerini istatistiksel olarak anlamlı fark oluşturacak şekilde desteklediği, ancak okul öncesi dönemdeki geçici koruma altındaki Suriyeli çocukların Türkçe dil gelişimlerini desteklemekle beraber istatistiksel olarak anlamlı fark oluşturacak kadar etkili olmadığı görülmüştür. Bu nedenle bundan sonra yapılacak araştırmada, ilk aşamada Suriyeli ilkokul çocuklarının Türkçe dil becerilerinin geliştirilmesine öncelik verilmesi, çocuklarla eş zamanlı anne-babaların varsa aynı evde yaşayan yakınlarının da Türkçe dil becerilerini geliştirmek amacıyla eğitim programlarının hazırlanması, sonraki aşamada Çocuktan Çocuğa Yaklaşımı okul öncesi dönem kardeşlerin Türkçe dil becerileri geliştirmek amacıyla kullanılabilir. Ayrıca, okul öncesi dönemdeki göçmen çocukların dil gelişimlerini desteklemek amacıyla, çocukların Türkçe 'ye daha uzun süreli maruz kalacağı yaklaşımlara yönelik eğitim programları hazırlanarak etkililiği test edilebilir.

KAYNAKLAR

- Achkasova, N. (2013). The best ways of teaching English to children: Using children's operas in teaching to 5- to 6- year-old children. *US-China Education Review*, 3(6), 385-390. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED543806.pdf>
- Ağmaz, R. F., & Temel, F. (2021). CLIL yöntemine dayalı Türkçe eğitiminin geçici koruma altındaki 3-5 yaş grubu Suriyeli çocukların alıcı dil gelişimlerine etkisi. *Milli Eğitim Dergisi, Türkiye'de ve Dünyada Göçmen Eğitimi*, 123-143. doi:10.37669/milliegitim.956736
- Alçın, Ö. C., & İnanıcı, M. K. (2020). Müzik öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirme sürecine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40(2), 727-811.
- Altın Bozlak, U. G., Çelikkaya, H., Önal, A., & Kırac, A. (2023). Evaluation of Turkish teaching set prepared for Syrian immigrant students in Turkey according to teachers' views. *Education Quarterly Reviews*, 6(2), 1-10.
- Ataseven, H. (2019). *Dil gelişimini destekleyici oyun etkinlikleri programının 5-6 yaş grubu mülteci çocukların gelişmelerine ve günlük yaşam becerilerine etkisinin incelenmesi* (Yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Aydın Kılıç, Z. N., & Tezel Şahin, F. (2021). Türkiye'deki göçmen ailelerin çocuklarıyla ilişkileri ve uyum süreçlerinin incelenmesi. *The Turkish Online Journal of Design Art and Communication*, 11(3), 1190-1209.
- Aydın, H., & Kaya, Y. (2017). The educational needs of and barriers faced by Syrian refugee students in Turkey: A qualitative case study. *Intercultural Education*, 28(5), 456-473. 10.1080/14675986.2017.1336373.
- Bacallao, M. L., & Smokowski, P. R. (2009). Entre dos mundos/between two worlds: Bicultural development in context. *The Journal of Primary Prevention*, 30, 421-451.
- Barrow, J. (2018). *The effect of dialogic reading on second language acquisition, output and literacy migrant students in early childhood* (Doctoral dissertation). Retrieved from <http://hdl.handle.net/1951/70443>
- Bitetti, D., & Hammer, S. C. (2016). The home literacy environment and the English narrative development of Spanish-English bilingual children. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 59(5), 1159-1171. doi:10.1044/2016_jslhr-1-15-0064

- Bonifacci, P., Tobia, V., Bernabini, L., & Marzocchi, G. M. (2016). Early literacy and numeracy skills in bilingual minority children: Toward a relative independence of linguistic and numerical processing. *Frontiers in Psychology*, 7. doi:10.3389/fpsyg.2016.01020
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development*. Harvard University Press.
- Bronfenbrenner, U. (1986). Ecology of the family as a context for human development: Research perspectives. *American Psychological Association*, 22(6), 723-742.
- Buchanan, Z. E., Abu-Rayya, H. M., Kashima, E., Paxton, S. J., & Sam, D. L. (2018). Perceived discrimination, language proficiencies, and adaptation: Comparisons between refugee and non-refugee immigrant youth in Australia. *International Journal of Intercultural Relations*, 63, 105-112.
- Büyüköztürk, Ş., K. Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Can Yaşar, M., Uyanık Aktülün, O., Karaca, N., & Teke, H. (2018). Okul öncesi eğitimin 48-66 aylar arasındaki Suriyeli çocukların gelişimine etkisi. *Turkish Studies (Elektronik)*, 13(27), 341 - 366. 10.7827/TurkishStudies.14599
- Cavicchiolo, E., Manganelli, S., Bianchi, D., Biasi, V., Lucidi, F., Girelli, L., ... & Alivernini, F. (2023). Social inclusion of immigrant children at school: The impact of group, family and individual characteristics, and the role of proficiency in the national language. *International Journal of Inclusive Education*, 27(2), 146-166.
- Coşkun, İ., & Emin M. (2016). *Türkiye'deki Suriyelilerin eğitimde yol haritası: Fırsatlar ve zorluklar*. SETA.
- Crevecoeur, Y. C. (2008). *Investigating the effects of a kindergarten vocabulary intervention on the word learning of English-language learners* (Doctoral dissertation). Retrieved from <https://opencommons.uconn.edu/dissertations/AAI3325614/>.
- Crul, M., Lelie, F., Biner, Ö., Bunar, N., Keskiner, E., Kokkali, I., ... & Shuayb, M. (2019). How the different policies and school systems affect the inclusion of Syrian refugee children in Sweden, Germany, Greece, Lebanon and Turkey. *CMS*, 7(10). doi:10.1186/s40878-018-0110-6
- Culbertson, S., & Constant, L. (2015). *Education of Syrian refugee children: Managing the crisis in Turkey, Lebanon, and Jordan*. RAND Corporation. <http://www.jstor.org/stable/10.7249/j.ctt19gfk74>

- Çelik, S., Saka, D., Polat, İ., Kesik, C., & Ayaz, M. (2023). Development of a refugee education competency framework: Turkish context with Syrian refugee students. *International Journal of Inclusive Education*, 1-27.
- Delgado-Gaitan, C., & Trueba, H. (1991). *Crossing cultural borders: Education for immigrant families in America*. The Falmer Press.
- Eisenbruch, M. (1988). The mental health of refugee children and their cultural development. *International Migration Review* 22, 282-300.
- Gibbs, S.; Mann, G., & Mathers, N. (2002) *Child-to-child a practical guide. Empowering children as active citizens*. CTC.
- González, M.J.A., & Correa, M.R. (2014). Enseñanza de segundas lenguas a alumnado inmigrante: Evaluación de las estrategias yaprendizajes conseguidos. *Tendencias Pedagógicas*, 24.
- Gül Yazıcı, Z. (2007). *Birinci ve ikinci dili Türkçe olan iki dilli çocukların Türkçeyi kazanımlarına dil merkezli okul öncesi eğitim programının etkisi* (Doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Hammer, K. (2017). *Sociocultural integration and second language proficiency following migration*. In J. C. Beacco, H. J. Krumm, D. Little & P. Thalgott (Eds.), *The linguistic integration of adult migrants. Some lessons from research* (75–81). Berlin/Boston: DeGruyter.
- Hassan, G., Ventevogel, P., Jefee-Bahloul, H., Barkil-Oteo, A., & Kirmayer, L. (2016). Mental health and psychosocial wellbeing of Syrians affected by armed conflict. *Epidemiology and Psychiatric Sciences*, 25(2), 129-141. doi:10.1017/S2045796016000044
- Ingleby, D., & Watters C. (2002). Refugee children at school: Good practices in mental health and social care. *Education and Health*, 20(3), 43-45.
- İZU, (2017). *İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi faaliyet raporu*. İstanbul.
- Kadioğlu, A. H., Kanger, F., &Şimşek, Z. (2018). Oyun temelli dil beceri programının Suriyeli öğrencilerin okuma yazma becerilerinin gelişimine etkisi. *Electronic Turkish Studies*, 13(2), 357-372. doi:10.7827/TurkishStudies.13041
- Kazak-Berument, S. & Güven, A. G. (2013). Türkçe ifade edici ve alıcı dil (TİFALDİ) testi: I. Alıcı dil kelime alt testi standardizasyon ve güvenilirlik-geçerlik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 24, 1-11.
- Lay, C., & Nguyen, T. (1998). The role of acculturation-related and acculturation non-specific daily hassles: Vietnamese-Canadian students and psychological distress. *Canadian Journal of Behavioural Science*, 30(3), 172-181.

- McBrien, J. (2005). Educational needs and barriers for refugee students in the United States: A review of the literature. *Review of Educational Research*, 75, 329-364.
- Mercan Uzun, E. & Bütün, E. (2016). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki Suriyeli sığınmacı çocukların karşılaştıkları sorunlar hakkında öğretmen görüşleri. *Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi 1*, 72-83.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2014). *Yabancılara yönelik eğitim-öğretim hizmetleri*. <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1715.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Moralı, G. (2018). Suriyeli mülteci çocuklara Türkçe'nin yabancı dil olarak öğretiminde karşılaşılan sorunlar. *OPUS International Journal of Society Researches*, 8(15), 1426-1449. doi:10.26466/opus.443945.
- Phinney, J. S., Horenczyk, G., Liebkind, K., & Vedder, P. (2001). Ethnic identity, immigration, and well-being: An interactional perspective. *Journal of Social Issues*, 57(3), 493-510. doi:10.1111/0022-4537.00225.
- Portes, A. & Rumbaut, R. (2005). Introduction: The second generation and the children of immigrants longitudinal study. *Ethnic and Racial Studies*, 28, 983-999. doi:10.1080/01419870500224109.
- Saklan, E., & Erginer, A. (2017). Classroom management experiences with Syrian refugee students. *Education Journal*, 6(6), 207-214. doi:10.11648/j.edu.20170606.17.
- Sarmini, I., Topçu, E., & Scharbrodt, O. (2020). Integrating Syrian refugee children in Turkey: The role of Turkish language skills (A case study in Gaziantep). *International Journal of Educational Research Open 1*, 100007. doi:10.1016/j.ijedro.2020.100007.
- Sinclair, M. (2001). *Education in emergencies*. In J. Crisp, C. Talbot, & D. B. Cipollone (Eds.), *Learning for a future: Refugee education in developing countries* (1-83). UNHCR.
- Sülükçü, Y. & Savaş, O. (2018). Evaluation of the program regarding PICTES Turkish proficiency and scale development workshop report. *Erciyes Journal of Education*, 2(2), 59- 74. doi: 10.32433/eje.440480.
- Şahin, F., & Şener, Ö. (2019). Geçici koruma altındaki Suriyeli öğrencilerin eğitim süreçlerindeki dil ve iletişim sorunları: İstanbul Fatih örneği. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(9), 66-85.

- Şahin, H. (2020). Göç olgusu, mülteci çocukların eğitimi ve Suriyeli mülteci çocukların Türk eğitim sistemine entegrasyonu süreci. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 9(1), 377-394.
- Taşkın, P., & Erdemli, O. (2018). Education for Syrian refugees: Problems faced by teachers in Turkey. *Eurasian Journal of Educational Research*, 75, 155-178. doi:10.14689/ejer.2018.75.9.
- Taylor, S., & Sidhu, R. K. (2011). Supporting refugee students in schools: What constitutes inclusive education? *International Journal of Inclusive Education*, 16(1), 39-56.
- Temel, F., Genç Çopur, H., Akpınar, Ü., İnci, M. A., Özdemir, E. K., Balcı, A., ... & Ertürk, Z. (2021). "İki Dilli Çocuklar için Türkçe Değerlendirme Aracı (İÇ-TDA)"nın geliştirilmesi ve geçerlik-güvenirlilik çalışması. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 9(3), 686-707.
- Tösten, R., Toprak, M., & Kayan, M. S. (2017). An Investigation of forcibly migrated Syrian refugee students at Turkish public schools. *Universal Journal of Educational Research*, 5(7), 1149–1160. 10.13189/ujer.2017.050709.
- UNICEF (2016). *Türkiye'deki Suriyeli çocuklar bilgi notu*. <https://www.unicef.org/turkiye/media/5356/file/T%C3%BCrkiye'deki%20Suriyeli%20C3%87ocuklar%20Bilgi%20Notu%20Ekim%202016.pdf> adresinden erişilmiştir.
- Yıldırım A., & Şimşek H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yohani, S. (2010). Nurturing hope in refugee children during early years of post-war adjustment. *Children and Youth Services Review*, 32(6), 865-873. doi:10.1016/j.chilyouth.2010.02.006.

SUMMARY

Introduction

In studies conducted with Syrian children under temporary protection who are at the age of basic education in Turkey, it has been determined that Syrian children's inadequacy in language and communication skills is one of the main problems they face in education and training processes (Alçın & İnanıcı, 2020; Mercan Uzun & Bütün, 2016). This study aims to solve the language problem of Syrian children under temporary protection with the collaboration of field experts and pre-service teachers. In the study, it was aimed to prepare educational activities to support Turkish language teaching based on the "Child to Child Approach", to prepare materials that support Turkish language teaching to be used in educational activities, to support the Turkish language skills of Syrian children under temporary protection attending primary school and their siblings in the preschool period, and to enable Syrian children under temporary protection attending primary school to transfer the language skills they have acquired to family members of different ages, peers and other individuals around them through learning opportunities, social and cultural activities. In this direction, the following questions were sought to be answered.

- 1. Do the educational activities prepared based on the Child-to-Child Approach have an effect on the Turkish language skills of Syrian students attending the 4th grade?*
- 2. Do the educational activities prepared based on the Child-to-Child Approach have an effect on the Turkish language skills of preschool siblings of Syrian students attending 4th grade?*

Method

In the study, which was prepared according to the quantitative research method, a one-group pretest-posttest design, one of the weak experimental designs, was used. The study group of the research consisted of Syrian students (53) attending the 4th grade of two different primary schools affiliated to the Ministry of National Education (MoNE) in Altındağ district of Ankara province and their preschool siblings (54).

In the study, "General Information Form" was used as a data collection tool to obtain information about Syrian students attending the 4th grade of primary school, their preschool siblings, and their families; "Turkish Expressive and Receptive Language Test (TİFALDİ)" was used to assess the language development of Syrian students attending the 4th grade of primary school; and "Turkish Language Assessment Tool for Bilingual Children (TLA)" was used to assess the language development of their preschool siblings.

The activities based on the Child-to-Child Approach were implemented for 8 weeks, with 2 activities per week, under 8 different themes: "Me and My Family", "Me, My Friends and My School", "Nature and Living Things", "Traffic and Transportation", "Health", "Daily Routines, Social Life and Children's Rights", "Science, Technology, Communication" and "My Emotions". Pre-test and post-test data were collected by administering TIFALDI to 4th grade primary school students and İÇ-TDA to their preschool siblings. In addition, after each session, "I Do Activities with My Family" pages and necessary materials were sent to the families simultaneously with the interventions.

Shapiro-Wilk and Kolmogorov-Smirnov tests were used to check whether each test score was normally distributed. The Wilcoxon test, a dependent samples non-parametric comparison technique, was used to compare the pre-test and post-test scores.

Results, Discussion and Recommendations

Within the scope of the study, a play-based and experience-based intensive language program was implemented. These children were also allowed to perform various language activities with their preschool siblings at home. However, the results of the study show that the program applied to the preschool siblings of the students attending the 4th grade of primary school did not produce a significant difference in their Turkish language skill scores, although it provided an improvement. These results indicate that the preschool children in the study were not exposed to Turkish at a level that would create a significant difference.

Şahin (2020) argues that the teaching models used to support Turkish language skills for refugee children in Turkey have not reached a sufficient level. In this direction, it is thought that if the emotional development of children under temporary protection is supported and the educational environment is enriched, children's Turkish language teaching will be ensured. However, utilizing various language teaching models to facilitate language teaching can improve the quality of language education. This suggests that the activities prepared with the child-to-child approach in this study were effective on the receptive and expressive language development of 4th grade students.

In another study, in order to support the language development of preschool migrant children, educational programs can be prepared for longer exposure to Turkish and their effectiveness can be tested.

ORCID

Z. Fulya Temel ORCID 0000--0002-5375-3503

Fatma Tezel Şahin ORCID 0000-0003-2098-2411

Hatice Bekir ORCID 0000-0002-9728-8877

Ebru Ersay ORCID 0000-0002-1326-238X

Zeynep Kurtulmuş ORCID 0000-0002-8799-8306

Vedat Bayraktar ORCID 0000-0003-1076-4736

Ümmühan Akpınar Afşin ORCID 0000-0001-8107-6004

Müge Kunt Bayramoğlu ORCID 0000-0002-4603-8210

Mehmet Akif İnci ORCID 0000-0002-0128-6050

Hilal Genç Çopur ORCID 0000-0002-3030-2080

Rukiyye Yıldız Altan ORCID 0000-0002-9233-9444

Zeynep Nur Aydın Kılıç ORCID 0000-0001-9182-5152

Merve Bulut Öngen ORCID 0000-0001-8753-9399

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Bu çalışmanın planlanması, yürütülmesi ve yazılı hale getirilmesinde araştırmacılar eşit oranda katkı sağlamıştır.

Destek ve Teşekkür Beyanı

Araştırma kapsamında, etkinlikleri uygulama sürecinde desteğini esirgemeyen öğretmen adaylarına teşekkür ederiz.

Veri toplama sürecinde çalışma grubuna dahil olan Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı okullardaki 4. sınıf öğrencilerine ve okul öncesi dönemdeki kardeşlerine teşekkür ederiz.

Bu araştırma, Üniversite-Toplum El Ele: Öğretmen Adaylarından Suriyeli Çocuklara Türkçe Dil Desteği adlı proje ile Gazi Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi (BAP, Proje Numarası: SGA-2021-7275) tarafından desteklenmiştir.

Çatışma Beyanı

Araştırmacıların, araştırma ile ilgili diğer kişi ve kurumlarla herhangi bir kişisel ve finansal çıkar çatışması yoktur.

Etik Kurul Beyanı

Bu araştırma, Gazi Üniversitesi Etik Komisyonunun 23.03.2021 tarih ve E-77082166-604.01.02-61563 sayılı onayı ile yürütülmüştür.